

Dr hab. Artur D. Kubacki, prof. UP

Katedra Językoznawstwa Niemieckiego

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Zmodyfikowane kryteria oceny egzaminu na tłumacza przysięgłego w Polsce¹

Dnia 30 października 2018 r. Minister Sprawiedliwości Zbigniew Ziobro wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2138). Pierwotne rozporządzenie z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. z 2005 r. nr 15 poz. 129) obowiązywało od dnia 27 stycznia 2005 r. i nie było dotychczas nowelizowane. Omawiana nowela rozporządzenia weszła w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia, a powstała głównie dzięki staraniom członków Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego oraz pracom Zespołu do Przeglądu i Oceny Funkcjonowania Ustawy o Zawodzie Tłumacza Przysięgłego².

W aktualnie obowiązującym przepisie wykonawczym do ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego zmianie uległy przede wszystkim kryteria oceny egzaminu na tłumacza przysięgłego. Ponadto ustawodawca rozszerzył i doprecyzował zakres pomocy, z których egzaminowany może skorzystać podczas egzaminu pisemnego.

Obecne rozporządzenie stanowi, że w trakcie części pisemnej egzaminu kandydat może korzystać z przyniesionych przez siebie słowników, glosariuszy, leksykonów i encyklopedii w postaci papierowej³, natomiast w trakcie części ustnej egzaminu kandydat nie może korzystać z żadnych materiałów pomocniczych. Wszelkie wątpliwości w zakresie dopuszczenia materiałów pomocniczych rozstrzyga zespół egzaminacyjny.

¹ Artykuł ten ukazał się na łamach czasopisma *Biuletyn LST* 1 (5)/2019 na stronie internetowej Lubelskiego Stowarzyszenia Tłumaczy.

² Zob. A.D. Kubacki, *Kryteria oceny egzaminu na tłumacza przysięgłego z perspektywy egzaminatora*, [w:] E. Białek, T. Jabłocki, J. Lopuschanskyj (red.), „Orbis Linguarum”, vol. 46, Dresden–Wrocław 2017, s. 469–482 oraz A.D. Kubacki, *Ocena regulacji ustawowych w odniesieniu do zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce. Próba podsumowania*, [w:] „Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication”, vol. 35, Poznań 2018, s. 7–37; J. Gościński, *Źródła niepowodzeń na egzaminie na tłumacza przysięgłego z perspektywy egzaminatora*, [w:] „Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu”, nr 13, Toruń 2018, s. 47–65.

³ Zob. B. Cieślak, *Materiały pomocnicze na egzaminie na tłumacza przysięgłego*, [w:] „Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu”, nr 9, Toruń 2014, s. 89–99.

Zakres tematyczny oraz liczba tekstów do tłumaczenia nie uległy zmianie. Przypomnijmy, że część pisemna egzaminu polega na tłumaczeniu czterech tekstów: dwóch z języka polskiego na język obcy, w tym jednego, który jest pismem sądowym, urzędowym lub tekstem prawniczym, oraz dwóch z języka obcego na język polski, w tym jednego, który jest pismem sądowym, urzędowym lub tekstem prawniczym. Niestety, ustawodawca nadal nie zechciał zmienić nieprecyzyjnego i niezgodnego z literaturą prawniczą wyliczenia rodzajów pism w wydany rozporządzeniu, a przecież pisma sądowe – jak zauważają sami prawnicy⁴ – są z definicji tekstami prawniczymi. Co więcej, także pisma urzędowe są w przeważającej części tekstami prawniczymi lub tekstami często zawierającymi terminologię prawniczą.

Natomiast na egzaminie ustnym kandydat wykonuje łącznie cztery tłumaczenia: dwa techniką *a vista* oraz dwa techniką konsekwentną. Teksty do tłumaczenia *a vista* są wręczane kandydatowi bezpośrednio przed tłumaczeniem, przy czym kandydat otrzymuje po dwie minuty na przeczytanie każdego z tych tekstów przed rozpoczęciem przekładu. Dodać należy, że tłumaczenie *a vista* odbywa się wyłącznie z języka obcego na język polski, natomiast tłumaczenie konsekwentne wyłącznie z języka polskiego na język obcy, co – moim zdaniem – nie odpowiada typowym realiom wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce⁵. W przypadkach obu rodzajów tłumaczeń jeden z tekstów do tłumaczenia ustnego – podobnie jak w części pisemnej – musi być pismem sądowym, urzędowym lub tekstem prawniczym. Egzamin ustny jest utrwalany na dyktafonie, natomiast teksty do tłumaczenia konsekwentnego mogą być odczytywane przez egzaminatora lub przez niego odtwarzane z uprzednio przygotowanego nagrania z przerwą na tłumaczenie.

Jeśli chodzi o kryteria oceny, to zmianie uległy zarówno zasady oceniania egzaminu pisemnego, jak i egzaminu ustnego. Obecnie zarówno po przeprowadzeniu części pisemnej, jak i części ustnej egzaminu zespół egzaminacyjny ustala jego wynik, który stanowi sumę punktów przyznawanych dla każdego z czterech tekstów, osobno w zakresie umiejętności językowych oraz tłumaczeniowych. Rozkład punktów za każdą z tych umiejętności jest równy i wynosi maksymalnie po 25 punktów. Zatem maksymalna liczba punktów możliwa do uzyskania za tłumaczenie jednego tekstu, w którym ocenia się obie umiejętności, wynosi 50 punktów. Na egzaminie pisemnym w odniesieniu do umiejętności językowych przyznaje się

⁴ B. Cieślak, L. Laska, M. Rojewski, *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*, 2. wydanie, Warszawa 2014, s. 24.

⁵ Zob. propozycje zmiany kryteriów oceny egzaminu na tłumacza przysięgłego wysuwane przez środowiska tłumaczy i naukowców: A.D. Kubacki, *Ocena regulacji ustawowych w odniesieniu do zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce. Próba podsumowania*, [w:] „Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication”, vol. 35, Poznań 2018, s. 7–37.

do 25 punktów w szczególności za poprawność interpunkcyjną, ortograficzną, gramatyczną, leksykalną (leksyka niespecjalistyczna) i stylistyczną. Natomiast umiejętności tłumaczeniowe obejmują: (1) stronę merytoryczną tłumaczenia, czyli zgodność treści przekazanej w tłumaczeniu z treścią oryginału, (2) stronę terminologiczną tłumaczenia, czyli znajomość terminologii i frazeologii języka specjalistycznego, oraz (3) stronę formalną tłumaczenia, czyli znajomość formalnych zasad wykonywania tłumaczeń poświadczonych. W przypadku egzaminu ustnego nie ocenia się strony formalnej, a w odniesieniu do umiejętności językowych bierze się pod uwagę poprawność gramatyczną, leksykalną (leksyka niespecjalistyczna), stylistyczną, fonetyczno-intonacyjną, dykcję oraz płynność wypowiedzi.

Jeżeli kandydat popełni błąd powodujący istotne naruszenie sensu tekstu źródłowego, czyli popełni tzw. błąd krytyczny⁶, można obniżyć punktację o nie więcej niż 10 punktów w kategorii umiejętności tłumaczeniowych za każdy taki błąd.

Podsumowując: wprowadzone zmiany jedynie w części wychodzą naprzeciw oczekiwaniom egzaminujących, zwłaszcza tych pochodzących ze środowiska tłumaczy przysięgłych. Cieszy fakt, że kandydaci mogą korzystać z większej palety pomocy tłumaczeniowych (encyklopedie, leksykony), a zwłaszcza – w przypadku języków rzadkich – sporządzanych przez siebie glosariuszy. Natomiast nadal niepokoi fakt, że część ustna egzaminu państwowego na tłumacza przysięgłego nie przystaje w pełni do realiów tego zawodu: wykonując tzw. tłumaczenie środowiskowe (np. na Policji, w sądzie, prokuraturze, notariacie), tłumacz przysięgły zazwyczaj dokonuje przekładu techniką *a vista* w sytuacji odwrotnej niż ta na egzaminie, a więc z języka polskiego na język obcy. Rzadko też zdarza się, aby tłumaczenia konsekwentnie odbywały się tylko w jednym kierunku językowym. Mimo głosu środowisk tłumaczy i przekładoznawców Ministerstwo Sprawiedliwości pozostało przy poprzedniej formule egzaminu ustnego na tłumacza. Czy i w jaki sposób zmienione kryteria oceny egzaminu wpłyną na statystykę zdawalności kandydatów ubiegających się o uprawnienia tłumacza certyfikowanego przez państwo pokaże praktyka egzaminacyjna.

⁶ A.D. Kubacki, *Błąd krytyczny w tłumaczeniach poświadczonych*, [w:] I. Bartoszewicz, A. Małgorzewicz, (red.), *Translationsforschung: Methoden, Ergebnisse, Perspektiven*. „Studia Translatorica”, vol. 5, Wrocław–Dresden 2014, s. 49–58; A.D. Kubacki, *Błąd krytyczny w tłumaczeniach poświadczonych*, [w:] „Biuletyn LST” 4, Lubelskie Stowarzyszenie Tłumaczy, Lublin 2018, s. 3–6.